

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ'

ΣΑΒΒΑΤΟΝ 12 ΜΑΪΟΥ 1934.

ΑΡΙΘ. 19

«ΚΥΡΙΟΣ ΣΟΦΟΙ ΤΥΦΛΟΥΣ»

Και εἰς τὴν εὐαγγελικὴν ἀφήγησιν, τὴν ὁποίαν αὖριον ἔχει ὡς ὑποκείμενον ἑορτῆς ἢ Ἐκκλησία, ἀναφέρεται τὸ ὕδωρ, καθὼς καὶ εἰς τὰς ἀφηγήσεις τῶν δύο προηγουμένων Κυριακῶν. Ἡ «κολυμβήθρα τοῦ Σιλωάμ» χρησιμοποιεῖται καὶ τώρα ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ὅπως τὸ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ καὶ ἡ κολυμβήθρα τῆς Βηθεσδά, καὶ δὲν φαίνεται νὰ εἶναι τυχαία ἢ σύμπτωσης τῶν τριῶν τούτων συνεχῶν ἑορτῶν, καθ' ἃς τὸ ὕδωρ ἄλλοτε μὲν ὡς σύμβολον ἄλλοτε δὲ ὡς μέσον ὑλικὸν ἀναφέρεται ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἔργον τῆς διὰ τοῦ Χριστοῦ σωτηρίας. Τὸ ὕδωρ ἔχει ἀμεσωτάτην σχέσιν πρὸς τὴν κατὰ Χριστὸν ἀναδημιουργίαν, διότι τὸ στοιχεῖον τοῦτο τῆς φύσεως χρησιμεύει διὰ τὴν ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι ἀπολούσιν τῆς παλαιᾶς ἁμαρτίας καὶ ἐνδυσιν τοῦ φωτεινοῦ χιτῶνος τοῦ Χριστοῦ. Δὲν εἶναι δὲ ἄγνωστον ὅτι τὰς δύο μεγάλας ἑορτάς, τὴν τοῦ Πάσχα καὶ τὴν τῆς Πεντηκοστῆς, εἶχον οἱ παλαιοὶ χριστιανοὶ ὡς τὰς κατ' ἑξοχὴν ἡμέρας τῆς διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰσδοχῆς τῶν ἐπιποθούντων τὴν διὰ τοῦ Χριστοῦ ἀναγέννησιν καὶ σωτηρίαν καὶ δὲν εἶναι, ἄρα, ἡ ἐκλογή τῶν ὑποθέσεων τούτων τῶν ἑορτῶν ἄσχετος πρὸς τὴν σκοπιμότητα τῆς ἐν Χριστῷ ἐποικοδομῆς τῶν τε κατὰ τὸ Ἅγιον Πάσχα εἰσελθόντων εἰς τῶν πιστῶν τὰς τάξεις καὶ τῶν διὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς πρὸς τὸ ἅγιον φῶσιμα εὐτρεπιζομένων ἀδελφῶν. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν ἐν ἣ τὸ ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν ἐμπεριπατήσαν «Φῶς τοῦ κόσμου» ἀποδεικνύεται πράγματι φῶς καὶ διὰ τῆς αἰσθητῆς ἐπὶ τῶν ὑλικῶν ὀφθαλμῶν τοῦ τυφλοῦ θαυματουργίας, ἢ σχετισθεῖσα καὶ πρὸς τὴν «κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ», ἀφήγησις περὶ τῆς θεραπείας τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ ἐξελέγη ὡς ἡ καταλληλοτέρα, ὑπομιμνήσκουσα οἷον τὴν θέσιν τοῦ ὕδατος τοῦ

ἁγίου βαπτίσματος ἐν τῇ ἀποδόσει τοῦ νοητοῦ φωτός καὶ ἐν τῇ διανοίξει τῶν ψυχικῶν τοῦ ἀνθρώπου ὀφθαλμῶν.

Ἄλλ' ἡ ἑορτὴ τῆς θεραπείας τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ δύναται καὶ ἑτέραν νὰ ἔχη διὰ τοὺς πιστοὺς διδακτικὴν σημασίαν, διότι πρόκειται κατ' αὐτὴν περὶ τῆς θεραπείας ἀπὸ πάθους, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀδύνατον ἄλλως νὰ θεραπευθῆ. Ἐκ γενετῆς εἶχε γεννηθῆ τυφλὸς ὁ πτωχὸς ἐπαίτης τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ μόνον διὰ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ χορηγηθέντος αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἠδυνήθη νὰ γνωρίσῃ τὸν κόσμον, τὸν ὁποῖον οὐδέποτε εἶχεν ἴδει καθ' ἅπασαν τὴν μέχρη τῆς ἡμέρας ἐκείνης ζωῆν του. Δὲν ἀποτελεῖ, ἄρα γε, ὁ τυφλὸς οὗτος εἰκόνα τοῦ ἄνευ τοῦ Χριστοῦ περιπατοῦντος ἐν τῇ ζωῇ καὶ δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι τοῦ Χριστοῦ ὁ φωτισμὸς ἀποκαλύπτει εἰς τοὺς πνευματικοὺς τοῦ ἀνθρώπου ὀφθαλμοὺς κόσμους νέους, ἀγνώστους τέως εἰς αὐτόν; Ἡ μήπως διὰ τοῦ Χριστοῦ δὲν κατέστη πάντοτε καὶ δὲν καθίσταται καὶ σήμερον ἀκόμη δυνατὴ ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς ἀχλύος, ἢ ὁποία μακρὰν αὐτοῦ κατέχει τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν; Δὲν εἶναι τοῦ Χριστοῦ μόνου ἔργον ἡ ἀπολύτρωσις ἀπὸ τῶν παθῶν, ἀπὸ τῶν ὁποίων οὐδεμίαν θεραπείαν δύνανται νὰ παράσχωσι καὶ οἱ ἰσχυρότατοι ἀκόμη ἐκ τῶν ἀνθρώπων, «οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία» ἄνευ τοῦ Χριστοῦ;

«Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα», εἶπεν ὁ Χριστός, καὶ τὸ «φῶς» τοῦτο ζῆ ἀκόμη καὶ φωτίζει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ. Οἱ γνωρίσαντες τὴν ἰλαρότητα τοῦ θεοῦ τούτου φωτός καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν κόσμων τῶν δι' αὐτοῦ ἀποκαλυπτομένων εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ αἰσθάνωνται τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διακηρύττωσιν ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀλήθειαν, τῆς ὁποίας ἐγένοντο κάτοχοι, καὶ τὴν χαρὰν, ἢ ὁποία βασιλεύει ἤδη εἰς τὰς ψυχὰς των. Δὲν χρειάζονται τότε πολλὰ φιλοσο-

φίαι διὰ τὰ ἀντικρῦσασιν οἱ πιστοὶ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Χριστοῦ, ὅταν θὰ ἔχωσι τὴν πραγματικὴν πηγὴν, ἡ ὁποία θὰ παρέχῃ εἰς αὐτοὺς τὰ ἀκλόνητα ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποία παρέχει μόνῃ ἢ προσωπικῇ πείρᾳ τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Τὰ ἐπιχειρήματα δὲ ταῦτα εἶναι ζῶντα, εἶναι αὐτὴ αὐτὴ τῶν πιστῶν ἡ ζωὴ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν μεγαλοφωνοτέραν μαρτυρίαν περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ κηρύγματος τοῦ Χριστοῦ. Ὁ θεραπευθεὶς τυφλὸς τῆς αὐριανῆς ἐορτῆς παρέχει καὶ ἐν τούτῳ τὸν ὑποδειγματικὸν τύπον τοῦ φωτισθέντος ἀπὸ τῆς ἀτομικῆς του πείρας, εἰς ὅλας δὲ τὰς ἀντιρρήσεις καὶ τὰς λειψυρίας τῶν σοφῶν καὶ τῶν ἰσχυρῶν τοῦ Ἰσραὴλ αὐτὸς ἀντιτάσσει, τὸ «ἐν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν ἄρτι βλέπω...ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστιν ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστὶ καὶ ἀνέφεξέ μου τοὺς ὀφθαλμούςς !

Ἔχομεν, ἄρα γε, πολλοὺς πιστοὺς, οἱ ὁποῖοι θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιήσωσι τοιαύτην γλῶσσαν; Οὗτοι εἶναι οἱ φωτισθέντες πραγματικῶς ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπαφῆς καὶ ἀληθῶς σοφοὶ καταστάντες.

Ἡ ΘΕΙΑ ΠΡΟΝΟΙΑ

[2]

1. Ὁ Θεὸς μεριμνᾷ καὶ περὶ τῶν ἀσημάντων.

Μολονότι φαίνεται ἀπίθανον ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἐδεικνυεν οἰονδήποτε ἐνδιαφέρον περὶ τὸσον μηδαμινῶν ὄντων, ὁποῖοι ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἐν τούτοις ἐξ ἴσου ἀπίθανον φαίνεται ὅτι θὰ ἐσχεδίαζε ποτε καὶ θὰ ἐδημιούργει τοιαῦτα ἀσημαντα ὄντα. Καὶ ὅμως τὰ ἐδημιούργησε. Ἀφοῦ δὲ ἅπαξ τὰ ἐδημιούργησε, παρὰ πολὺ ὀλίγη ἀπιθανότης ἀπομένει νὰ ὑπάρχῃ—ἂν ὑπάρχῃ ἐν γένει τοιαύτη—ὅτι θὰ ἐμερίμνα περὶ τῆς εὐημερίας των. Τοῦτο δὲ ἐφαρμόζεται εἰδικῶς εἰς ἣν περιπτώσιν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὄχι μόνον τὸ ὑψιστον καὶ εὐγενέστατον τῶν ἐπὶ τοῦ πλανήτου τούτου ὄντων, ἀλλ', ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν, καὶ ἐπὶ οἰουδήποτε ἄλλου πλανήτου. Ἐπομένως, καί τοι δυνατόν νὰ εἴμεθα ὅλως ἀνάξιτοι τῆς περὶ ἡμῶν μερίμνης τοῦ Θεοῦ, ἐν τούτοις δὲν γνωρίζομεν ἄλλα ὄντα ἀξιότερα τῆς τοιαύτης φροντίδος. Καὶ εἶνε τὰ μάλιστα ἀπίθανον νὰ μὴ ἐνδιαφέρεται ὁ Θεὸς διόλου περὶ οἰουδήποτε ἐκ τῶν ποιημάτων Του.

Ἐκτὸς τούτου, καίτι εἰμποροῦμεν νὰ μάθωμεν ἀπὸ τὰς μεθόδους τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ φύσει, ἐξ ὧν δὲ γνωρίζομεν ἐν ὅλῃ τῇ φύσει οὐδὲν εὐρίσκομεν, τὸ ὁποῖον νὰ ὁμοιάξῃ πρὸς παραμέλησιν τῶν ἀσημάντων πραγμάτων. Ἀπ' ἐναντίας, τὰ πάντα, μέχρη καὶ τῶν ἐλαχίστων ἐντόμων, φαίνονται πεποιημένα μὲ τὴν μεγαλειτέραν τελειότητα, ὡς νὰ ὑπῆρ-

χον μόνον τῶν ἐν τῷ σύμπαντι. Καὶ τοῦτο ἦτο ἐπόμενον, διότι τὸ ἀληθὲς μεγαλεῖον δὲν ἐγκρατεῖται ἐν τῇ περιφρονήσει τοῦ μικροῦ· εἶνε δὲ ἴδιον τοῦ ἀπειροῦ μεγαλείου τοῦ Θεοῦ τὸ ὅτι τίποτε δὲν εἶνε τὸσον μικρὸν διὰ τὴν φροντίδα Του, ὅπως καὶ τίποτε δὲν εἶνε ἀπέναντι Αὐτοῦ τὸσον μέγα.

Πρὸς τούτοις, αἱ φυσικαὶ δυνάμεις δὲν σχετίζονται πρὸς τὴν ὕλην ὡς ὄγκον, ἀλλὰ πρὸς ἕκαστον μέρος αὐτῆς χωριστά. Εἰς λίθος π. χ. ἔλκεται πρὸς τὸ ἕδαφος μόνον καὶ μόνον διότι ἕκαστον αὐτοῦ μέρος ἔλκεται. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἂν ὁ Θεὸς μεριμνᾷ περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους—εἶνε δὲ δύσκολον, ὡς εἴπομεν, νὰ τὸν φαντασθῇ τις μὴ μεριμνῶντα, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος εἶνε τὸ εὐγενέστερον τῶν ποιημάτων του—, τοῦτο κἀμνεὶ διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι ἐνδιαφέρεται περὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἀτομικῶν του μελῶν. Ὅν, τὸ Ὅποῖον δύναται νὰ κυβερνᾷ τὸ σύμπαν καὶ νὰ μεριμνᾷ περὶ τῶν ἑκατομμυρίων ἀστέρων του, εἶνε, ἀναμφιβόλως, μέγα, ἀπείρως μέγα· εἶνε βεβαίως, ἐν τούτοις, ἀκόμη μεγαλειτέρον ἐὰν μεριμνᾷ ἐπ' ἴσης καὶ περὶ τοῦ ἰδικοῦ μας μικροῦ πλανήτου καὶ τῶν κατοίκων του· τοῦτο δὲ δύναται νὰ πράξῃ τὸσον τελείως, ὥστε νὰ ἐνδιαφέρεται ὄχι μόνον περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς εὐημερίας ἐκάστου τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν ἀτόμων.

Ἡ δυσκολία τοῦ νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ Θεὸς μεριμνᾷ περὶ τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἐκάστου ἀνθρώπου εἶνε βεβαίως μεγάλη, δὲν εἶνε ὅμως μεγαλειτέρα τῆς πίστεως ὅτι ὁ Θεὸς γνωρίζει ἕκαστον ἀνθρώπινον ἄτομον. Ἐὰν δὲ τὸ γνωρίζῃ, διατί νὰ μὴ φροντίξῃ περὶ αὐτοῦ; Ἦδη ἀνεπύχθη, ὅτι εἰς κόσμος, ὅπως ὁ ἰδικός μας, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ποιηθῇ χωρὶς καὶ γῶσιν καὶ πρόγνωσιν ἐκ μέρους τοῦ Ποιητοῦ του Μολονότι δὲ θὰ εἴμεθα διατεθειμένοι νὰ περιορίσωμεν τὴν τοιαύτην στάσιν τοῦ Θεοῦ εἰς σπουδαία πράγματα, ὀλίγη προσοχὴ εἰς τὸ ζήτημα θὰ ἀποδείξῃ ὅτι τοιαύτη διάκρισις δὲν εἶνε ὀρθή. Ἐὰν π.χ. ὁ Θεὸς εἶχε γῶσιν τοῦ προσφάτου μεγάλου πολέμου, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐγνωρίζε καὶ τὰς προκαλεσάσας αὐτὸν αἰτίας, αὐταὶ δὲ θὰ περιελάμβανον τὴν ἱστορίαν τῆς Εὐρώπης τῆς προηγηθείσης τυλλάχιστον πεντηκονταετίας, καὶ οὕτω καθεξῆς, πρὸς τὰ ὀπισθεν. Ὅστε δικαιοῦμεθα πλήρως νὰ εἴπωμεν ὅτι, ἂν ὁ Θεὸς γνωρίζῃ τι, γνωρίζει τὰ πάντα καὶ ἂν γνωρίζῃ τὰ πάντα, διατί νὰ μὴ ἔπρεπε νὰ μεριμνᾷ περὶ πάντων; Ἐὰν δὲ προσθέσωμεν καὶ ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε πανταχοῦ παρὼν, ἡ δυσκολία ἀποβαίνει ὀλιγωτέρα. Διότι ἐὰν ὁ Θεὸς εἶνε παρὼν ἐν ταύτῃ τῇ οἰκίᾳ, δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ δεικνύῃ ἐνδιαφέρον περὶ τῶν ἐν αὐτῇ κατοικούντων. Τῆς πανταχοῦ δὲ παρουσίας τοῦ Θεοῦ οὕσης παγκοσμίας, ὁ Θεὸς γινώσκει τὰ πάντα, οὐδόλως ἄρα εἶνε ἀπίθανον ὅτι καὶ θὰ φροντίξῃ περὶ πάντων.

Ἐπειτα δέ, ἡ ἔκτασις τῆς περὶ ἐνὸς ἐκάστου μερίμνης τοῦ Θεοῦ οὐδαμῶς μειοῦται ἐκ τῆς περὶ πάντων ὁμοῦ φροντίδος, ἀφοῦ τοῦτο φαίνεται ὅτι εἶνε γενικὸς φυσικὸς κανὼν, προκείμενος περὶ παντὸς ὅ,τι ἔχει πῶς τὴν ιδιότητα τῆς πανταχοῦ παρουσίας. Λά-

βωμεν π. χ. τὸ ἡλιακὸν φῶς: Τὸ ποσὸν τοῦ φωτὸς ποὺ δέχεται εἷς κήπος δὲν μειοῦται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ ἥλιος φωτίζει καὶ ἄλλους κήπους. Οὔτε καὶ ἡ δύναμις τῆς βαρύτητος, μετὴν ὁποῖαν ἡ γῆ ἔλκει ἓνα λίθον, μειοῦται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ γῆ ἔλκει ἐπ' ἴσης καὶ ἄλλους λίθους. Οὔτω καὶ ἡ περι ἑκάστου ἀνθρώπου μέριμνα τοῦ Θεοῦ δὲν πρέπει νὰ νοηθῆ μειωμένη ἐκ τοῦ ὅτι φροντίζει καὶ περι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων· εἰμπορεῖ νὰ φροντίξῃ (καὶ πιθανῶς φροντίζει) περι ἑκάστου ἀκριβῶς ὡς νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἐν τῷ κόσμῳ ἄλλος νὰ φροντίξῃ περι αὐτοῦ. Ἡ σκέψις αὐτῆ εἶνε βεβαίως θαυμαστή, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε λόγος νὰ τὴν νομίσωμεν ἀβάσιμον. Ζῶμεν ἐν κόσμῳ θαυμάτων. Ἄν ἐν τούτοις ὁ Θεὸς μεριμνᾷ περι τινῶν ἀνθρώπων ὀλιγώτερον παρ' ὅσον φροντίζει περι τῶν ἄλλων, εἰς τοῦτο ἀναμφιβόλως πταίουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, ἡ ἰδικὴ τῶν ἀδυναμία ἐπιπροσθεῖ ὡς κάλυμα εἰς τὴν περι αὐτῶν μεριμναν τοῦ Θεοῦ, ἀπαράλλακτα ὅπως τὸ νέφος εἰμπορεῖ νὰ ἐμποδίσῃ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ κήπου. Τὸ πρᾶγμα λοιπὸν δὲν ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι εἶνε πολλὴ ἀσημαντοί, ὥστε νὰ φροντίσῃ περι αὐτῶν ὁ Θεός, ἢ εἰς τὸ ὅτι ἡ μέριμνα τοῦ Θεοῦ ἐξηγητήθη δι' ἄλλους.

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως εἶνε τοῦτο, ὅτι, εἴτε εἴμεθα ἀσημαντοὶ εἴτε ὄχι, ἕκαστος ἐξ ἡμῶν εἶνε μοναδικός. Ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι δὲν ὁμοιάζομεν πρὸς τὰ μόρια τῆς ὕλης: ἑκατομμύρια ἐξ αὐτῶν εἶνε, ἡ δυνατὸν νὰ ἦνε, ἀπαράλλακτα ἀναμεταξύ των, δὲν ὑπάρχουν ὅμως οὐδὲ δύο ἄνθρωποι ὅμοιοι πρὸς ἀλλήλους καθ' ὅλα, οὐδὲ καθ' ὅσον ὁμοιάζουν πρὸς ἀλλήλα τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα. Διότι ἕκαστος ἄνθρωπος εἶνε ἰδιαίτερον πνεῦμα, προσωπικὸν ὄν διάφορον ἀπὸ ὅ,τι ἄλλο ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον. Ἐφ' ὅσον δὲ εἶνε προικισμένος μετ' ἐλευθέρου βούλησιν, ὁ χαρακτῆρ τῶν εἶνε ἐπ' ἴσης διάφορος, διότι οὗτος ἐξαγτάται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τοῦ πῶς χρησιμοποιεῖ τὴν ἐλευθέρου του βούλησιν, ἐκ τοῦ τί καθ' ἑκάστην λέγει καὶ πράττει. Ἀποκλείεται λοιπὸν ἀπολύτως τὸ ὅτι δύο ἄνθρωποι εἶνε κατὰ πάντα ὅμοιοι πρὸς ἀλλήλους, τοῦτο δὲ ἀποτελεῖ κοινὴν τῆς ἀνθρωπότητος πεποιθήσιν· διότι, ὅσονδήποτε καὶ ἂν σκεφθῶμεν περι ὁμοιότητος ἄλλων πρὸς ἡμᾶς, ἕκαστος ἔχει τὴν βεβαιότητα ὅτι οὐδεὶς ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχει ἀκριβῶς ὅμοιος πρὸς τὸν ἑαυτὸν μας. Οὔτε καὶ εἶνε δυνατὸν τοῦτο, διότι ἐξαγτάται, ὡς πρὸ ὀλίγου ἐλέχθη, ἐκ τῆς ἐλευθέρου ὑφ' ἑκάστου χρησιμοποιήσεως τῆς ἰδίας ἐλευθέρου βουλήσεως· ἐὰν δὲ ὁ Θεὸς θὰ ἐξηγάκαζεν αὐτοὺς νὰ ἀποφασίσουν ὁμοιοτρόπως, θὰ ἔπαιον νὰ ἦνε ἐλεύθεροι. Ἐκ τούτου δὲ ἔπεται ὅτι ἕκαστος ἄνθρωπος δὲν εἶνε μόνον μοναδικός, ἀλλὰ καὶ ἀναντικατάστατος, ἦτοι οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ γείνη ὅπως αὐτός. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ἕκαστος ἐξ ἡμῶν κέκτηται εἰδικόν τι ἐν διακρίσει ἀπὸ τούτων ἄλλους, ὁ Θεὸς δύναται νὰ δεικνύῃ εἰδικὸν ἐνδιαφέρον περι ἑκάστου. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι μία τοιαύτη ἰδέα φαίνεται ἐξ ἴσου λίαν θαυμαστή, ἀλλ' οὐδεὶς κέκτημένος γινώσκει τινα περι τῶν θαυμάτων τῆς φύσεως θὰ ἐξελάμβανε τὸ πρᾶγμα, δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἀπίστευτον. Πράγματι, ἀπὸ τίνος ἐπόψεως τοῦτο εἶνε ὅ,τι ἡδυνάμεθα

νὰ περιμένωμεν, διότι ὅλοι γνωρίζομεν πῶς ὁ φυσικολόγος ἐκτιμᾷ ἐν μοναδικὸν δείγμα, ἓνα μοναδικὸν τύπον, μὴ δυνάμενον νὰ ἀντικατασταθῆ, παρ' ὅλας τὰς ἐλλείψεις του. Ἐὰν δὲ ἕκαστος ἄνθρωπος εἶνε πρᾶγματι μοναδικός καὶ ἀναντικατάστατος, διατὶ τάχα ὁ Θεὸς τῆς φύσεως νὰ μὴ ἀναγνωρίξῃ εἰς αὐτὸν ἀξίαν—παρὰ τὰ σφάλματά του—καὶ νὰ μὴ μεριμνᾷ περι τῆς εὐημερίας του;

Τέλος, ὡς πρὸς τὰς ἀνακαλύψεις τῆς ἐπιστήμης ἀρκετὰ ὑπάρχουν νὰ λεχθῶν ἐκ τῆς ἄλλης ἐπόψεως. Διότι, καίτοι τὸ τηλεσκόπιον μᾶς ἔδειξεν ὅτι ἡ γῆ μας ὁμοιάζει πρὸς ἀπλὴν σταγόνα ἐν τῷ ὠκεανῷ, τὸ μικροσκόπιον, ἐξ ἄλλου, μᾶς φανερώνει ἓνα νέον κόσμον μέσα εἰς ἑκάστην σταγόνα, τὸ δὲ ἀπειρώς μικρόν, ὅπως ἀπεκλήθη, εἶνε ἐξ ἴσου θαυμαστὸν ὅσον καὶ τὸ ἀπειρώς μέγα, ὁ δὲ ἄνθρωπος κατέχει, τρόπον τινά, μέσην θέσιν μεταξὺ τῶν δύο.

Οὔτω, ὅταν ἐξετάζωμεν ἐν ἐπὶ μέρους ὄργανον, τὸν ἀνθρώπινον ὀφθαλμόν, φέρ' εἰπεῖν, βλέπομεν ὅτι ἀποτελεῖται ἐξ ἀπειροσθίων μερῶν, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐμφανίζεται τόσῳ περιπλοκώτερον, ὅσῳ περισσώτερον δυνάμεθα νὰ τὸ μεγεθύνωμεν, καὶ οὔτω καθεξῆς, κατὰ τὸ φαινόμενον ἀπειροσθίως. Ἐπὶ πλέον ὑπάρχουν θαυμάσια πρᾶγματα ἐπέκεινα τῆς δυνάμεως οἰουδήποτε μικροσκοπίου, ὡς π. χ. τὸ ἄτομον. Οὔτω ἐλέχθη ὅτι ἐν μῇ σταγόνῃ ὕδατος ὑπάρχουν περισσώτερα ἄτομα παρ' ὅσα σταγόνες ὕδατος ὑπάρχουν ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ. Ἐν τούτοις τὸ ἄτομον πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ ἦνε ἀπλοῦν· διότι συνίσταται ἐκ πολλῶν ἠλεκτρονίων κινουμένων ἐν αὐτῷ μετὰ μεγίστης ταχύτητος. Τί πρέπει λοιπὸν νὰ ἦνε αἱ λεπτομέρειαι τοῦ ὀφθαλμοῦ; Καὶ ὅμως ὅλα ὁμοῦ συντελοῦν εἰς τὸ νὰ καθιστοῦν τὸν ἄνθρωπον ἱκανὸν νὰ βλέπῃ. Τοῦτο δέ, εἴπερ τι καὶ ἄλλο, συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἰδέας ὅτι ὁ Θεός, ὅστις τόσον θαυμαστὴν σοφίαν διετρέψεν διὰ τὰ διάφορα ὄργανα τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, θὰ πρέπη νὰ μεριμνᾷ περι αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ προσωπικοῦ καὶ ἠθικοῦ τούτου ὄντος, τὸ ὁποῖον κέκτηται τὰ ὄργανα ταῦτα. Οὐδὲ ἐξασθενεῖ ὁ συλλογισμὸς οὗτος ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι καὶ τὰ ὄργανα τῶν ζώων μαρτυροῦν θαυμαστὸν βαθμὸν σχεδίου, διότι, ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν, δὲν ὑπάρχει προσωπικὸν καὶ ἠθικὸν ὄν νὰ φροντίξῃ περι αὐτῶν.

Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐπιστήμη μᾶς ἀπεκάλυψεν οὐ μόνον τὸ μέγεθος τοῦ σύμπαντος καὶ ὅτι ὑπάρχουν ἑκατομμύρια ἀστέρων καὶ εἰς ἀποστάσεις ἑκατομμυρίων μιλίων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνότητά του, ὅτι δηλ. ὅλα του τὰ μέρη σχετίζονται στενῶς μεταξὺ των. Ἀναντιρρήτως, λοιπόν, ἡ ἰδέα ὅτι ὁ τοὺς ἀστέρας τούτους κινεργὼν Θεὸς θὰ πρέπη νὰ μεριμνᾷ περι ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶνε περισσώτερον δυσπαράδεκτος ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ ἐπὶ τῶν ἀστέρων τούτων φλεγόμενοι ἄτμοι θὰ πρέπη νὰ ἐπιδροῦν ἐπὶ τῶν ἡμετέρων φασματοσκοπίων· καὶ ὅμως πρᾶγματι ἐπιδροῦν. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ περι ἧς ἐνταῦθα ὁ λόγος δυσκολία σημαντικῶς αἴρεται. (W. T.)

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ

Δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς θρησκευτικῆς μορφώσεως τέσσαρας μεγάλας ἱστορικὰς περιόδους, εἰς ἑκάστην τῶν ὁποίων ἐπικρατεῖ περισσύτερον τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ μορφωτικὸν ἰδεῶδες καὶ προσεῖραχει οὗτος ἢ ἐκεῖνος ὁ παράγων τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως.

Κατὰ τὴν πρώτην ἐκ τῶν περιόδων τούτων, ἣτις ἐκτείνεται μέχρι περιόδου τῶν μέσων τοῦ δ' αἰῶνος, ἢ Ἐκκλησία, ἣτις ἔχει ἐξ ὀλοκλήρου εἰς χεῖράς της τὸ ἔργον τῆς θρησκευτικῆς μορφώσεως, ἔχει ἐστραμμένην ἀμέριστον τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῆς εἰς τοὺς ἐνήλικας κατηχομένους. Ἄπασαι αἱ θρησκευτικαὶ παιδαγωγικαὶ διατάξεις, αἱ ὁποῖαι διμορφώθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ, ἀνεφέροντο κυρίως εἰς τοὺς ἐνήλικας κατηχομένους καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς παῖδας τῶν χριστιανῶν. Ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία καὶ μόρφωσις τῶν χριστιανοπαίδων ἦτο ἀνατεθειμένη εἰς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς ἀναδόχους αὐτῶν, οἵτινες ὤφειλον νὰ τοὺς ἐκτρέψωσι, κατὰ τὴν παραγγελίαν τῶν Γραφῶν, «ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου»¹ καὶ ἐπὶ τῇ βίβλῳ τῶν «ἱερῶν γραμμάτων»². Πλείονα ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς τοιαύτης διδασκαλίας τῶν παίδων δὲν γνωρίζομεν.

Καὶ κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον ἢ χριστιανικὴ Ἐκκλησία, διατελοῦσα ἤδη ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτῆς, διατηρεῖ ἐξ ὀλοκλήρου τὸ ἔργον τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς διαπαιδαγωγήσεως καὶ μάλιστα ἐντείνει καὶ συστηματοποιεῖ τοῦτο καλύτερον. Ἡ μεγάλη αὕτη ἱστορικὴ περίοδος καταλαμβάνει ἐν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει ὀλόκληρον τὸν Μεσαιῶνα. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἡ ἄλλη (ἢ γραμματικὴ) παιδεία τῶν τέκνων τῶν χριστιανῶν παρεῖχτο καὶ ἐν τοῖς μοναστηρίοις καὶ εἰς ἰδιαίτερα στοιχειώδη σχολεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐδίδασκον πεπαιδευμένοι κληρικοί. Ἡ ἐν ἔτει 681 συγκαληθεῖσα ἐν Κωνσταντινῶν Σύνοδος Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ῥητῶς διατάσσει, ἵνα οἱ ἱερεῖς διατηρῶσι σχολὰς εἰς τὰς πόλεις καὶ κόμνας, εἰς τὰς ὁποίας διέμενον. Εἰς τὰ χριστιανικὰ ταῦτα ἐκπαιδευτικὰ κέντρα ἡ παρεχομένη θρησκευτικὴ καὶ ἄλλη διδασκαλία ἐγένετο συστηματικώτερον ἢ πρότερον ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ὥσαύτως οἱ παῖδες τῶν χριστιανῶν ἠδύνατο νὰ παρακολουθῶσιν ἤδη τὰ γενικώτερα κατηχητικὰ μαθήματα, περὶ τῆς συστηματικῆς διατάξεως τῶν ὁποίων μανθάνομεν ἐκ τῶν Κηχηχίσεων τοῦ Κυρίλλου Ἱεροσολύμων καὶ ἐκ τοῦ συγγράμματός τοῦ Ἀβγουστίνου «De catechizandis rudibus». Ἡ ὅλη ἐκπαίδευσις ἔφερε θρησκευτικὸν χαρακτήρα, ἐν χρήσει δ' ὑπῆρχον βραδύτερον καὶ δι' αὐτὴν τὴν ἀνάγνωσιν μόνον ἐκκλησιαστικὰ βιβλία (Ὁσιώτης, Ψαλτήριον, Τριῶδιον, Ἀπόστολος κλπ.) καὶ ἐν γένει

τὸ διδακτικὸν ὑλικὸν ἐλαμβάνετο ἐκ τῆς θρησκείας ἢ ἀριθμητικῆς καὶ τὰ ἄλλα μαθήματα ἐδιδάσκοντο κατὰ στοιχειώδη τρόπον. Τὸ θρησκευτικὸν μάθημα, τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ πρωτεύον καὶ ἀπετέλει, οὕτως εἰπεῖν, τὸν κορμὸν τῆς ὅλης διδασκαλίας, συνίστατο εἰς τὴν Κατήχησιν καὶ τὴν ἐκμάθησιν προσευχῶν, ψαλμῶν καὶ ὕμνων. Ἡ κατήχησις περιελάμβανε τὸ Σύνβολον τῆς πίστεως, τὸν Δεκάλογον καὶ τὴν Κυριακὴν προσευχὴν, ἴσως δὲ καὶ τὴν περὶ μυστηρίων διδασκαλίαν. Ἐννοεῖται ὅτι δὲν ὑπῆρχε διάταξις καθορίζουσα ἐπακριβῶς τὸ διδακτικὸν ὑλικὸν καὶ τὴν ἔκτασιν καὶ κατὰταξιν αὐτοῦ, ἀλλὰ ταῦτα ἐκἀνόνηζον ἐλευθέρως οἱ διδάσκοντες, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς πνευματικὰς δυνάμεις τῶν μαθητῶν, ἢ τῆς πλειονότητος αὐτῶν. Ἡ αὕτη σχεδὸν κατάστασις ἐξηκολούθησε καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας, ὅπου ἡ ἐκπαίδευσις ἐξηκολούθει νὰ παρέχεται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τοῦ κλήρου. Ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς δουλείας γίνεται φανερὰ ἡ μεγίστη συμβολὴ τῆς Ἀνατολῆς. Ἐκκλησίας εἰς τὸ ἔργον τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἄλλης μορφώσεως τῆς χριστιανικῆς νεολαίας.

Ἡ τρίτη ἱστορικὴ περίοδος ἀρχεῖ ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἔθνους ἡμῶν (διὰ τὴν Δύσιν ὡς ἱστορικὸς σταθμὸς χρησιμεύει ἡ Ἀναγέννησις). Ἡ ἐποχὴ αὕτη διαφέρει οὐσιωδῶς τῶν προγενεστέρων. Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις καὶ μετ' αὐτῆς καὶ ἡ θρησκευτικὴ διαπαιδαγώγησις περιέρχεται ὀριστικῶς εἰς τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον διορίζει καὶ τὸ κατάλληλον προσωπικὸν διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος. Ὡσαύτως τὸ κράτος ρυθμίζει ἤδη τὸ διδακτικὸν ὑλικὸν καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις καὶ τοῖς σχολείοις τῆς μέσης ἐκπαίδευσως διὰ διαταγμάτων. Εἰς τὰ προγράμματα τῶν σχολείων τούτων ἡ θρησκευτικὴ ὕλη παρουσιάζεται διαφοροποιημένη εἰς ἐπιμέρους θρησκευτικὰ μαθήματα (ἱερὰ ἱστορία τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης, κατήγησις, ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, λειτουργικὴ, ἐρημνεῖα περικοπῶν ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς, χριστιανικὴ ἠθικὴ κλπ.). Ἡ δὲ Ἐκκλησία διετήρησε τὸ δικαίωμα τῆς ἐποπτείας ἐπὶ τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῶν θρησκευτικῶν καὶ τῆς τελικῆς ἐγκρίσεως αὐτῶν ὑπ' αὐτῆς.

Ἡ τετάρτη τέλος περίοδος ἀρχεῖ ἀπὸ τῆς ἐπισήμου ἀναγνωρίσεως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῶν λεγομένων «κατηχητικῶν σχολείων». Καὶ πάλιν δηλαδὴ ἔχομεν μίαν στροφὴν πρὸς τὴν δευτέραν κυρίως περίοδον. ὅτε ἡ Ἐκκλησία εἶχεν εἰς χεῖράς της τὸ ἔργον τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς διαπαιδαγωγήσεως τῆς νεολαίας, μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι 1) ἡ Ἐκκλησία δὲν παρέχει πλέον τὴν λοιπὴν ἐγκύκλιον παιδείαν, ὡς συνέβαιεν ἄλλοτε καὶ 2) ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλίαν παρέχεται ἤδη τρόπον τινὰ παραλλήλως ὑπὸ τε τοῦ κρατικοῦ σχολείου καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὰ κατηχητικὰ σχολεῖα, τὰ ὁποῖα λειτουργοῦσιν ἀπαξ καθ' ἑβδομάδα, δὲν ὑφίσταται μὲν ἀκόμη ἀναλυτικὸν πρόγραμμα, ἀλλὰ τοῦτο πρόκειται νὰ καθορισθῇ ἐντὸς ὀλίγου ὑπὸ εἰδικῶς συσταθείσης ἐπιτροπείας πρὸς μελέτην τῶν σχετικῶν πρὸς τὰ κατηχητικὰ σχολεῖα ζητημάτων.

Ρίπτοντες ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς ἀνω συντόμου ἱστο-

1. Ἐφεσ. στ' 4.

2. Β' Τιμόθ. γ' 15.

ρικῆς ἐπισκοπήσεως, παρατηροῦμεν ὅτι καθ' ὅλον τὸν Μεσαιῶνα καὶ μέχρι τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐπεκράτει ἐνιαῖον παιδαγωγικὸν καὶ μορφωτικὸν ἰδεῶδες, τοῦ ὁποίου βάσις καὶ ἐπιστέγασμα ἦτο ἡ χριστιανικὴ θρησκεία. Ἄπαν τὸ περιεχόμενον τῆς καθ' ὅλου παιδεύσεως ἐλάμβανε θρησκευτικὸν χαρακτήρα, ζωογονούμενον ὑπὸ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος. Καὶ ναὶ μὲν ἡ ἐκπαίδευσις διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἦτο πως μονόπλευρος, δυνάμεθα δὲ νὰ εἰπώμεν καὶ ἀτελής, καθ' ὅσον ὠρισμένοι πλευραὶ τῆς ἀγωγῆς, ὡς ἡ καλαισθητικὴ, ἡ σωματικὴ καὶ ἡ τεχνικὴ ἔμμενον ἀκαλλιέργητοι, ἐν τούτοις ὅμως παρουσίας θαυμασίαν ἐνότητα καὶ ἔλλειψιν ἐσπευτέρων ἀντιθέσεων, καθ' ὅσον ἐδέσποζεν ἐν καὶ μόνον ἰδιῶδες, τὸ θρησκευτικόν. Δὲν ἔχει ὅμως οὕτω τὸ πρᾶγμα ἀπὸ τῆς κρατικοποιήσεως τοῦ σχολείου ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἀρχίζει κυρίως τὸ «προβλημα τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος». Ἦδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τοῦ Οὐμανισμοῦ ἐν τῇ Δύσει εἰς τινὰς χώρας αὐτῆς τὸ ἀρχαῖον κλασσικὸν πνεῦμα ἤρχισε νὰ ἐπισκιαίξῃ πως τὸ καθαρῶς χριστιανικὸν ἰδεῶδες, τὸ αὐτὸ δὲ συνέβη εἰς ἄλλας ἐποχὰς μὲ τὴν ἀνάπτωξιν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ὁποίων εἰς τὰ σχολεῖα ἐγεννήθησαν μοιραῖως ἀντιθέσεις πρὸς τὸ θρησκευτικὸν μάθημα. Ἐν τῇ Δύσει δὲ καὶ τῇ Β. Ἀμερικῇ συνέβη εἰς τινὰς χώρας ἐκ λόγων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἢ ἀποθησκοποιήσεις, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ κρατικοῦ σχολείου, δηλ. ἡ κατάργησις τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος ἐν τοῖς δημοσίοις σχολείοις (Γαλλία, Κάτω Χώραι, Ἀγγλία κλπ.), ἢ ἡ καθιέρωσις τῆς προαιρετικῆς αὐτοῦ διδασκαλίας καὶ ἡ ἀνάληψις τοῦ ἔργου τῆς θρησκευτικῆς διαπαιδαγωγήσεως ὑπὸ τῶν ἐκασταχοῦ ἐνδιαφερομένων Ἐκκλησιῶν, (ἢ τῆς Ἑβραϊκῆς Συναγωγῆς). Συνέβη καὶ τοῦτο, νὰ προταθῇ δηλ. ἡ διδασκαλία γενικωτάτου τινὸς χριστιανισμοῦ, ἀπληλαγμένου ὠρισμένης ὁμολογιακῆς ἀποχρώσεως, τρόπον τινὰ οὐδετέρου ἢ διεθνoῦς χριστιανισμοῦ (λύσις ἐπικρατοῦσα σήμερον ἐν Νορβηγίᾳ), ἀλλ' εἶναι φανερόν ὅτι ἐν τῇ πραγματικότητι τοιαύτη τις ἄχρους χριστιανικὴ θρησκεία δὲν ὑπάρχει, ἢ δὲ συμβιβαστικὴ αὕτη προσπάθεια ὑπενθυμίζει πως τὰ ἄσχετα πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ χριστιανισμοῦ «λογικά» περὶ θρησκείας κατασκευάσματα τοῦ Διαφωτισμοῦ. Τιοιουτοτρόπως βλέπομεν ὅτι ἡ «κρίσις» τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ ἔχει τὴν αἰτίαν καὶ ἐν τῇ ποιικιλίᾳ τῆς θρησκευτικῆς ὁμολογιακῆς συνθέσεως τῶν διαφόρων αὐτῆς χωρῶν καὶ εἰς λόγους δηλ. ἱστορικοὺς καὶ κοινωνικοὺς.

Παρ' ἡμῖν ἡ κρίσις τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος ἐν τῷ σχολείῳ δὲν ὑπῆρξε μέχρι τοῦδε τόσον σοβαρά. Δὲν ἔλειψαν βεβαίως καὶ ἰσως δὲν λείπουσι καὶ σήμερον οἱ ὑποστηρίζοντες ὅτι τὸ μάθημα τοῦτο δὲν ἔχει θέσιν ἐν τῷ κρατικῷ σχολείῳ, παρασυρόμενοι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπὸ τῶν ἀλλαγῶν τῆς Εὐρώπης συμβαινόντων, ἔνθα ὅμως αἱ πολιτικά, αἱ κοινωνικά καὶ αἱ ἐκκλησιαστικά συνθήκαι εἶναι ὅλος διάφοροι τῶν παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ τὸ γεγονός εἶναι ὅτι ἡ θρησκευτικὴ καὶ ὁμολογιακὴ ὁμοιογένεια τοῦ πληθυ-

σμοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ θρησκευτικότης τοῦ λαοῦ αὐτῆς (κατὰ τὸ μέγιστον αὐτοῦ μέρος) ἐγγυῶνται διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος ἐν τῷ σχολείῳ.

Ἄλλα ὅμως προβλήματα, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέγχθη, σχετικὰ πρὸς τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν ἔκτασιν τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος μοιραῖως ἀνακύπτουσι, τῶν ὁποίων ἡ λύσις ἀποβαίνει ἐπιτακτικὴ καὶ ἐπείγουσα.

ΔΗΜ. Ν. ΜΩΡΑΪΤΗΣ
Καθηγητῆς, δ. θ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἑποικρικὸν ἐνδιαφέρον.

Ἐξ ἀφορμῆς ἐνὸς δῆθεν ἐγκλήματος σχεῖν ἔχοντος πρὸς ἔρωτας ἀθεμίτους, τὰ φύλλα ἀκριβῶς ἐκεῖνα, ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν ὁποίων συστηματικῶς καὶ ἀκαταπαύστως ἐκχύνεται πᾶς ἀνήθικος βόρβορος ἐνώπιον τῆς περιορίας τῆς νεολαίας ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ὑψωσαν αἰφριδίως φωνὴν ὑπὲρ ἠθικῆς ἐξυγιάνσεως τῆς κοινωνίας! Ἀφοῦ μέχρι τοῦδε ἐπραξαν πᾶν ὅ,τι συντελεῖ εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ κοινοῦ ἐξαχρῆσιωσιν, ἐνδυνάμειν τὴν χιτῶνα τοῦ ζήλου ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς τῆς ἡμετέρας κοινωνίας καὶ περιβληθέντες τὴν πανοπλίαν τῆς ἀμύνης κατὰ τοῦ ἀπὸ τῆς παρ' ἡμῖν ἐκλύσεως τῶν ἠθῶν κινδύνου, ἐξεστράτευσαν διὰ πολυστήλων καὶ ἐντυπωτικῶν ἀρθρων πρὸς στήριξιν τοῦ ἑλληνικοῦ κοινωνικοῦ οἰκοδομήματος. Μεστὸν ὑποκρισίας ἐνδιαφέρον. Ἀπλούστατα, ἐξαντληθέντων, ὡς φαίνεται, τῶν ἀποθεμάτων τῆς εἰς τὴν διάθεσιν τῶν φύλλων τούτων ἀισχρογραφίας, ἤρπασαν τὴν εὐκαιρίαν τοῦ τάχα ἐγκλήματος τῆς, εὐτυχῶς ἀποδειχθείσης ἀυστάτου, παιδοκτονίας, διὰ νὰ περιστραφῶσι πάλιν περὶ τὴν προσφιλεῖ των φρασεολογίαν, πρὸς συγκράτησιν τῶν ἐθισθέντων εἰς τὴν δυσσομίαν τῶν στηλῶν των ἀναγνωστῶν.

Τὸ μόνον λοιπόν;

Ἐκ Μόσχας ἠγγέλη ὅτι αἱ σοβιετικαὶ ἀρχαὶ ἔδωκαν εἰς τὴν ἐκεῖ ἀμερικανικὴν πρεσβείαν τὴν ἄδειαν νὰ ἀνεγείρῃ ἐν τῇ πρωτευούσῃ γὰρ πρὸς χροῖσιν τῶν ἐν αὐτῇ παροικούντων ἀμερικανῶν. Ἡ ἄδεια τοῦ εἶδους τούτου εἶτε ἡ πρώτη παρεχομένη ἀπὸ τῆς ἐν Ρωσίᾳ ἐγκαταστάσεως τοῦ σοβιετισμοῦ, διότι, ἢν τὰ Σοβιέτ ἀνέχωνται ἀκόμη τὴν ὑπαρξίν των ἀκατεδαφίστων, ἀεστηρῶς ὅμως ἀπηγόρευσαν τὴν ἀνέγερσιν νέων ἢ καὶ τὴν ἀπλὴν παλαιῶν ἐπιδιόρθωσιν καὶ ἀναστήλωσιν. Λαμβανόμενον ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἄδεια παρεχωρήθη κατὰ συμμόρφωσιν πρὸς εἰδικὴν ρήτηραν ἐμπεριεχομένην ἐν τῇ μεταξὺ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν καὶ τῶν Σοβιέτ συνομο-

λογηθείση συμβάσει επαναλήψεως τῶν ἐπισήμων σχέσεων τῶν δύο κρατῶν, ἀκόλουθεῖ ἐντεῦθεν ὅτι οὐδὲν τῶν πρότερον συμβληθέντων πρὸς τὰ Σοβιετικὰ κρατῶν οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἐνδιαφέρον ἔδειξε περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου σημείου, καὶ ὅτι τὸ μόνον πραγματικὸν χριστιανικὸν κράτος εἶναι ὁ νέος κόσμος, τοῦ παλαιοῦ θρησκευτικῶς χρωσπολήσαντος!

Τὰ ἐν Γερμανίᾳ.

Ὁ ἐν Λειψία καθηγητὴς τῆς Παιδαγωγικῆς Dr Thieme δημοσιεύσας πρὸ τιμῶν ἀγῶν ἐν τῇ «Religiöse Besinnung» ἄρθρον, δ' οὗ διεκήρυξεν ὡς μόνον διέξοδον ἐκ τῶν συνεχόντων τὸν σημερινὸν γερμανικὸν προτεσταντισμὸν δευτῶν τῆ ἀποσκίσησιν τῶν προτεσταντικῶν εἰς τὴν Ρωμαιοκλήσιαν, ἐγένετο ἀφορμὴ πολλοῦ θορύβου ἐν τῷ καθολικῷ τύπῳ, ἀλαλάξαντι ἐκ τῆς τοιαύτης τροπῆς τῶν πραγμάτων. Ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς καθολικοῖς δημοσιογραφικοῖς κύκλοις εἶχε διαδοθῆ ὅτι πολλαὶ ἐκατομμύριδες προτεσταντικῶν εἶχον ἀπευθύνει πρὸς τὸν Πάπαν Ρώμης ἔγγραφον, δι' οὗ ἐξέφραζον τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀπεδείχθη ὅμως ταχέως ἡ ἀναγκραία τῆς εἰδησεως, διότι ἐγνώσθη ὅτι αὐτὸς ὁ Dr Thieme εἶχεν ἀπευθύνει πρὸς τὸν Πάπαν ἐπιστολήν, δι' ἧς ἀνεκοίνουε ὅτι ἀριθμὸς τις ὁμοθρησκῶν του θὰ προσεχώρει προθύμως εἰς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἐὰν αὕτη θὰ ἐδέχετο νὰ ἐπιτρέψῃ ἐλευθερίας τινας, πρὸς τὰς ὁποίας ἡ λουθηρανικὴ ἐκκλησία εἶχεν ἐθίσει τοὺς προτεστάντας. Εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην οὐδεμία ἐδόθη ἐπὶ τοῦ Πάπα ἀπάντησις, ὁ δὲ Dr Thieme ἐν τῷ μεταξὺν ἐπέισθη ὅτι ἀριθμὸς τις προτεσταντικῶν θάτων ἢ βροίδιον θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς ρωμαιοκλήσιαν Ἐκκλησίας οὐχὶ ἕνεκα τῶν διαιρουσῶν σήμερον τὴν εὐαγγελικὴν γερμανικὴν ἐκκλησίαν ἐρίδων, ἀλλὰ κυρίως ἕνεκα τῆς ἀδυναμίας τῶν προτεσταντικῶν νὰ ἀποτελέσωσι μίαν προτεσταντικὴν Ἐκκλησίαν, ἐφ' ὅσον τὴν σωματικὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς Θείας Ἐνχαριστίας δέχεται μικρὰ μόνον μειονότης τῆς λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ διεξαγόμενος σήμερον ἐν τοῖς κόλποις τῆς γερμανικῆς εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἀγὼν τελεῖται μεταξὺ δύο ἀντιπάλων παρατάξεων: τῆς ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιδιωκούσης τὴν ἔνωσιν τοῦ γερμανικοῦ προτεσταντισμοῦ πρὸς τιμασιοποίησιν αὐτοῦ πλήρη ὑπὸ τὸ ἠνωμένον κράτος τοῦ τρίτου Ράιχ, καὶ τῆς μηδεμίαν ἄλλην ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἐκκλησίας ἀναγνωρίζουσας ἀρχὴν εἰ μὴ μόνον τὴν αὐθεντίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἁγ. Γραφῆς καὶ τῶν ὁμολο-

γιῶν πίστεως, ἵτινα ἐκκληροδοτήθησαν ἐπὶ τῶν πατέρων τῆς μεταρρυθμίσεως. Τὰ ἄμεσα ἀποτελέσματα τῆς συγκρούσεως ταύτης εἶναι βεβαίως θλιβερά, ἀλλ' ἡ ἐν τῷ ἀγῶνι ἀντίστασις ἀνέδειξε χαρακτῆρας καὶ ἀρετὰς καὶ τάσεις, μαρτυρούσας ζήλωσιν, ἥτις χαροποιεῖ τοὺς καθ' ὅλον προτεστάντας, ἐφ' ὅσον ἐκ τῆς κρίσεως ταύτης προσδοκᾶται θρησκευτικὴ ἀνακάθαρσις καὶ ἀναγέννησις τῆς δυτικῆς κοινωνίας, ἀπειλουμένης ὑπὸ πλείρους διαλέσεως. Ὁ ὀρθοφρονῶν προτεσταντισμὸς πέποιθεν διὰ μόνον διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ εἶνε δυνατὸν νὰ σωθῇ ὁ πολιτισμὸς, ἀλλὰ τοῦ χριστιανισμοῦ τοῦ ἁγιοῦ, τοῦ ἀποκρούοντος πᾶσαν σύγκρασιν παραμορφοῦσαν αὐτὸν καὶ νοθεύουσαν. Ἀκριβῶς δὲ τοιαύτη τις ἀναγέννησις διαβλέπεται συντελουμένη σήμερον κατὰ τὸν διεξαγόμενον ἐν Γερμανίᾳ ἀγῶνα.

*

Τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας ἐν ταῖς ἠνωμέναις Πολιτεῖαις εἶνε μία ἔρευνα ἐπὶ ἐρωτηματολογίου ἀπευθυνθέντος πρὸς 100.000 πάστορας καὶ προλογιζομένου ὑπὸ εἰσαγωγῆς ὑπογεγραμμένης ὑπὸ ἀνδρῶν ἀποτελούντων ἀνεγνωρισμένας αὐθεντίας εἰς τὰς διαφόρους θρησκευτικὰς ὁμολογίας. Τὸ ἐρωτηματολόγιον δίγει δύο θεμελιώδη ἐπικαιρὰ ζητήματα: α) τὸ τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης καὶ β) τὰ οἰκονομικὰ προβλήματα. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸ πρῶτον ἐρωτῶνται ἂν εὐνοοῦν τὴν ἄμεινον εἴσοδον τῶν ἠνωμένων Πολιτειῶν εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν ἂν ἀποδοκιμάζουν τὴν ὑποχρεωτικὴν στρατιωτικὴν θητείαν, ἥτις μετὰ τὸν πόλεμον εἰσῆχθη εἰς τὰ πλείστα τῶν κολλεγίων καὶ τῶν Πανεπιστημίων ἂν ἐπιθυμοῦν μίαν οὐσιώδη μείωσιν τῶν ἐξοπλισμῶν, ἂν πρέπη ν' ἀναλάβουν τὴν ἐν τούτῳ πρωτοβουλίαν αἱ ἠνωμ. Πολιτεῖαι πραγματοποιοῦσαι μείωσιν μεγαλειτέραν ἢ τὰ λοιπὰ κράτη ἂν πιστεύουν ὅτι πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ πολιτικὴ τῆς ἐνόπλου ἐπεμβάσεως πρὸς προστασίαν τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας τῶν ἐγκατεστημένων ἐν ἄλλαις χώραις ἀμερικανῶν ὑπηκόων ἂν πρέπη αἱ ἀμερικανικαὶ ἐκκλησίαι νὰ δηλώσωσι δημοσίᾳ καὶ ἐπισήμως ὅτι θὰ ἀρνηθῶσι νὰ εὐλογῶσιν ἢ νὰ ὑποστηρίξωσιν οἰονδήποτε μέλλοντα πόλεμον καὶ, τέλος, ποία εἶνε ἡ προσωπικὴ γνώμη ἐκάστου πάστορος ὡς πρὸς τὴν στρατιωτικὴν θητείαν, τὸν στρατιωτικὸν κληρὸν καὶ τὴν μεταξὺ ἀμυντικοῦ καὶ ἐπιθετικοῦ πολέμου διάκρισιν, ἂν τοιαύτη ὑπάρχη ἀκόμη. -- Ἡ δὲ δευτέρα κατηγορία τῶν ἐρωτημάτων ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν προβλημάτων συνίσταται εἰς τὸ ἂν πρέπη νὰ περιορισθῶσι σημαντικῶς τὰ κληρονομικὰ περιοριστικὰ δικαιώματα ἂν εἶνε ὑπὲρ τῆς ὑψηλῆς φορολογίας ἐπὶ τοῦ εισοδήματος πρὸς ριζικώτερον περιορισμὸν τῶν προσωπικῶν ἐσόδων ἂν ἐγκρίνουν ὑποχρεωτικὴν διὰ τὴν ἀνεργίαν ἀσφάλειαν διοργανουμένην ὑπὸ τοῦ δημοσπονδιακοῦ κράτους ἂν ἦνε ὑπὲρ τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων μᾶλλον ἢ ὑπὲρ τῶν κηρῶν συνδικάτων (Syndicats jaunes) ἂν προτιμοῦν σύστημα τραπεζιτικῶν σοσιαλιστικῶν (socialisé) πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ λαοῦ, ἢ σύστημα τραπεζῶν ἰδιωτικῶν μὲν, ἀλλὰ τελουσῶν ὑπὸ τὸν κρατικὸν

ἐλεγchon ἂν φρονοῦν ὅτι τὸ κεφαλαιοκρατικὸν ἢ μὴ πῶς τὸ συνεργατικὸν σύστημα ἀντιτίθεται περισσότερον πρὸς τὸ ἰδεῶδες καὶ τὰς μεθόδους τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν προφητῶν, ἢ ἀπ' ἐναντίας, ἂν περισσότερον συμβιβάζεται πρὸς αὐτό. Τέλος δέ, ἐν ἣ περιπτώσει ἤθελε προτιμηθῆ τὸ συνεργατικὸν σύστημα, ἐν τῷ ὁποίῳ δεσπόζει τὸ ἐλαττόριον τῆς ἐξυπηρετήσεως, ὑπὸ ὁποιοῦνδήποτε πολιτικὸν σύστημα — τὸ μετεροφθμισμένον κεφαλαιοκρατικόν, ὁ φασισμὸς, ὁ κομμουνισμὸς, ὁ σοσιαλισμὸς, ἢ τι ἄλλο —, ποῖον ἐξ αὐτῶν παρέχει τὴν τελεσφορωτέραν μέθοδον πρὸς πραγματοποίησιν; Θὰ κρατήσωμεν τοῦς ἀναγνώστῃς ἐνημέρους τοῦ ἀποτελέσματος τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης ἐρεῦνης, ἀξιοσημειώτου κυρίως ὡς πρὸς τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν τῶν ἐρωτωμένων καὶ τοῦ μεγίστου ἀριθμοῦ τῶν.

*

Ἐπ' ἐσχάτων ὁ διάσημος τῆς «διαλεκτικῆς θεολογίας» εἰσηγητῆς Karl Barth κληθεὶς ὠμίλησε πρὸς τὸ παρισινὸν κοινὸν εἰς σειρὰν διαλέξεων, περιορισθεὶς αὐστηρῶς εἰς τὸ θεολογικὸν πεδίον καὶ ἀποφυγῶν τὰ πολιτικὰ ζητήματα. Ἡ συνομοσπονδία τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Γαλλίας ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἐν Παρισίοις διάσκεψιν τοῦ διεθνoῦς Ἰνστιτούτου τοῦ πρακτικοῦ χριστιανισμοῦ διοργάνωσε δεξιώσιν εἰς τὸν Βαίτην, ἐκ τῆς ἀφορμῆς δὲ ταύτης ἐγγνώσθη ὅτι ἐν Γαλλίᾳ ἐκδίδεται εἰδικὸν μνηστικὸν περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Hic et Nunc» («Τοῦτο καὶ Τώρα»).

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος συνήλθεν εἰς τὰς δύο τακτικὰς συνεδριάσεις κατὰ τὴν λήξασαν ἐβδομάδα ἐξετάσασα καὶ διεκπεραιώσασα διάφορα ὑπηρεσιακὰ ζητήματα.

— Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἐπεσκέφθη τὴν πρωτὰν τῆς χθὲς τὸν κ. Ὑπουργὸν Θρησκευμάτων καὶ Παιδείας καὶ συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων.

— Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κίτρους προέτεινε τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ὅπως διορισθῶσι μέλη τοῦ παρ' αὐτῷ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τακτικὰ μὲν οἱ ἱερεῖς Κωνσταντῖνος Καραλόπουλος καὶ Ἀστέριος Διόσκος ἢ Πνευματικός, ἀναπληρωματικοὶ δὲ οἱ ἱερεῖς Ἰωάννης Σαπουνᾶς καὶ Κωνστ. Σκληροπίδης, ἢ δὲ Ἱερὰ Σύνοδος παρεκάλεσε δι' ἐγγράφου αὐτῆς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, ὅπως ἐνεργήσῃ πρὸς τοῦτο τὰ δέοντα.

— Ἡ Ἱ. Σύνοδος ἐχορήγησεν ἄδειαν ἀπουσίας μηνιαίας δι' Ἀθήνας μὲν τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας, διὰ δὲ τὰ λουτρὰ Σμοκόβου τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Σερβίων καὶ Κοζάνης. Ἐπίσης ὀκταήμερον ἄδειαν ἀπουσίας εἰς Ἀθήνας εἰς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ἀργολίδος, εἰς δὲ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Σύρου ἄδειαν μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς Ἅγιον Ὄρος.

— Ὁ Τοποτηρητῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀκαρνανίας ἀπέστειλε τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ δραχμὰς 2,360, προερχομένης ἐξ εἰσφορῶν τῶν ἰ. μονῶν τῆς Μητροπόλεως ταύτης ὑπὲρ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καὶ δρχ. 2.190 ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου.

— Τὰ Ὑπουργεῖον Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ἀνεκοί-

νωσε τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ὅτι διὰ Π. Δ. ὁ ἱερός ναὸς τῆς Κοινότητος Ἡλιουπόλεως Ἀθηνῶν ἀνεγνωρίσθη ὡς ἐνοριακὸς ναός.

— Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πατρῶν ἐπρότεινε τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τὴν ἀνασύστασιν τῆς ἰ. μονῆς Νοτενῶν, τῆς συγκεχωρευμένης μετὰ τῆς ἰ. μονῆς τῶν Ἁγίων Πάντων, ἢ δὲ Ἱερὰ Σύνοδος δι' ἐγγράφου αὐτῆς παρεκάλεσε τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, ὅπως ἐνεργήσῃ πρὸς τοῦτο τὰ δέοντα.

— Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος μετὰ τὴν διὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ὑποβολὴν ἀναφορᾶς τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου τῆς ἰ. μονῆς «Βαρῶν» ἐνέκρινε τὴν ζητηθεῖσαν ἐκποίησην τοῦ ἀνήκοντος αὐτῇ μεριδίου τοῦ ἐν Σπάρτῃ ἐλαιοτριβείου.

— Τῇ παρελθούσῃ Πέμπτῃ χοροστατοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου ἐν τῷ πανεπιστημιακῷ ναῷ (Καπνικαρέας) ἐτελέσθη ἡ τελευταία κατακλειστικὴ τῶν τακτῶν ἐβδομαδιαίων φροντιστηριακῶν λειτουργιῶν τῆς ἑδρας τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας, παρήσαν δὲ κατ' αὐτὴν ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς μετὰ τῶν Καθηγητῶν αὐτῆς καὶ πάντες οἱ φοιτηταὶ τῆς Σχολῆς. Τὸ φροντιστηριακὸν κήρυγμα τῆς ἡμέρας εἶπεν ἀπὸ τοῦ ἀμβωνος ρουμᾶνος θεολόγος φοιτητῆς, μετὰ δὲ τὸ πέρας τῆς λειτουργίας ἡ Α. Μ. ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειαν τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῷ ἔργῳ τῆς Θεολογικῆς πρὸς ἀρτίαν τῶν τροφίμων αὐτῆς κατάρτισιν καὶ τὰς ἐλπίδας ὅτι οἱ φοιτηταὶ θὰ δειχθῶσιν ἀντάξιοι τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἐκκλησίας.

— Χθὲς κατὰ τὴν 12—1 μ. μ. ὁ Μακαριώτατος ἐδίδαξεν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου μάθημα περὶ τοῦ πότε, ποῦ καὶ ὑπὸ τίνος ἐβαπτίσθη ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, ἀπέδειξε δὲ ὅτι ἐβαπτίσθη ἐν προαστείῳ καρὰ τὴν Νικομήδειαν ὑπὸ ἐπισκόπων ὀρθοδόξων, ὅτι δ' ἄρα ἐσφαλμένη εἶνε ἡ πληροφορία ὅτι ἐβαπτίσθη ἐν Ρώμῃ ὑπὸ τοῦ Ρώμης Σιλβέστρου. Ἐν τῇ αἰθούσῃ, καταμέσῳ φοιτητῶν, παρήσαν καὶ ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς μετὰ τῶν Καθηγητῶν αὐτῆς.

— Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Ἀνδρέας ἀπέστειλε δρχ. 6452, ὁ δὲ Σεβ. Μητροπολίτης Φθιώτιδος κ. Ἀμβρόσιος δρχ. 295 ἐκ δίσκων ὑπὲρ τοῦ ἔργου τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας». Ὁμοίως τὸ Ἱερατικὸν ταμιεῖον Κεφαλληνίας, τῇ εἰσηγήσει τοῦ Τοποτηρητοῦ τῆς ἰ. Μητροπόλεως Κεφαλληνίας, ἀπέστειλε δραχμὰς 1500 πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ «Ἀμβωνος τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας».

— Τὸ Ταμεῖον ἀσφαλίσεως τοῦ Κλήρου κατὰ τελευταίαν στατιστικὴν συνταξιοδοτεῖ 272 ἱερεῖς, λόγῳ γήρατος καὶ ἀσθενείας, καὶ 56 οἰκογενείας ἀποβιωσάντων ἱερέων καταβάλλον ἐτησίως διὰ συντάξεις δρχ. 1,220,376, καλυπτόμενον ἐκ μόνων τῶν τόκων τῶν κεφαλαίων τοῦ Ὁργανισμοῦ χωρὶς νὰ θίγεται τὸ παράπαν τὸ ἀποθεματικὸν αὐτοῦ. Ἄνευ τῆς διὰ τοῦ Ταμείου παρασχεθείσης κοινωνικῆς προνοίας, οἱ ἀνωτέρω ἱερεῖς, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ εἶχον ἰδίαν περιουσίαν, θὰ ἦσαν καταδεδικασμένοι εἰς διαρκῆ ἔνδειαν.

— Καὶ ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει Πατρῶν ἔσχον πλήρη ἐπιτυχίαν αἱ ἐορταὶ τῆς Ἑβδομάδος τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, αἵτινες διεξήχθησαν μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ τάξεως συνφδὰ τῷ ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πατρῶν κ. Ἀντωνίου δημοσιευθέντι προγράμματι

καὶ τοῖς, ἐνεργεῖαι αὐτοῦ, καταλλήλοις δημοσιεύμασι τοῦ πατραϊκοῦ τύπου. Οὕτως ἐκήρυξαν ἐν τοῖς ἰ. ναοῖς Πατρῶν ὁ Ἱεροκλήρυξ Ἀρχιμ. Δωρόθεος Παλλαδινός, καὶ οἱ Ἀρχιμανδριταὶ Δημήτριος Θεοδόσης καὶ Γερβάσιος Παρασκευόπουλος. Τὴν προΐαν τῆς Τετάρτης παρηκολούθησαν τὴν λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων Δώρων ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Παντανάσης, ὑπὸ τὴν ὄδηγίαν τῶν διδασκάλων αὐτῶν καὶ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι τῶν Δημοτικῶν Σχολείων καὶ οἱ τρόφιμοι τῶν δύο ἐν Πάτραις Ὀρφανοτροφείων, πρὸς οὓς ὠμίλησεν ὁ Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος Ἀρχιμ. Γερβάσιος Παρασκευόπουλος. Ὡσαύτως καὶ τὴν ἐπομένην ἐτελέσθη προηγιασμένη λειτουργία ἐν τῷ ἰ. ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, καθ' ἣν παρέστησαν οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, αἱ μαθήτριαι τοῦ Ἀρσακείου καὶ οἱ μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς, πρὸς οὓς ὠμίλησεν ὁ Ἱεροκλήρυξ Ἀρχιμ. Δωρόθεος Παλλαδινός. Τὴν Παρασκευὴν τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος, τῇ προθύμῳ συμμετοχῇ ὁλοκλήρου τῆς ἐν Πάτραις φρουρᾶς, παρισταμένου καὶ τοῦ Μεγάλου Στρατηγοῦ, ἐτελέσθη προηγιασμένη λειτουργία ἐν τῷ ἰ. ναῷ Ἁγίου Δημητρίου, καθ' ἣν ὠμίλησεν ὁ Ἀρχιμ. Γερβάσιος Παρασκευόπουλος. Τέλος τὸ Σάββατον ἐτελέσθη, ἱερουργούντος ὄλου τοῦ κλήρου τῆς πόλεως, ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου τὸ καθιερωθὲν γενικὸν μνημόσυνον.

—Τὸ ἐπόμενον φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας» ἐκδοθήσεται τῇ 26 ἰσταμένον, διπλοῦν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ τῶν ἰθαγενῶν ὀρθοδόξων τῆς Παλαιστίνης ἐξήγγειλε διὰ διαγγέλματος τῆς πρὸς τὸν λαὸν τὰς ἐξῆς ἀποφάσεις τῆς : α) ὁ λαὸς νὰ μὴ συμμετάσχη τῆς ἐκλογῆς Πατριάρχου, διότι ἡ κυβερνήσις οὐδὲν εἰς αὐτὸν παραχωρεῖ δικαίωμα β) ἐὰν ἐκλεγῇ Πατριάρχης ἄνευ τῆς συμμετοχῆς τοῦ λαοῦ, θὰ προσκληθῇ γεν. συνέλευσις πρὸς σύσκεψιν περὶ τῶν ληπτέων μέτρων γ) νὰ διαμαρτυρηθῇ πρὸς τὸν ὕπατον ἀρμοστήν διὰ τὴν παραθεώρησιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ.

—Οἱ ἀπανταχοῦ ἁγιοταφῖται καὶ ὅσοι ἐν γένει ἐξέπαιθθησαν ἐν Ἱεροσολύμοις θὰ θλιβῶσι πληροφροῦμενοι τὸν θάνατον τοῦ γηραιοῦ διδασκάλου τῶν Ἀντωνίου Παντελίδου, ἐπελθόντα ἐν Νεοχωρίῳ Χίου ὅθεν κατήγετο. Ὁ ἀείμνηστος ἐπὶ ἡμῖσιν σχεδὸν αἰῶνα ἐδίδαξεν ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει πολλὰς ἁγιοταφῖτων γενεάς, τοῖς πᾶσι προσφιλὴς γενόμενος ὡς ἄριστος καὶ διδάσκαλος καὶ ἄνθρωπος καὶ φίλος, καίτοι δὲ λαϊκός, δι' ὅλης του ζωῆς ὑπῆρξεν ἀναπόσπαστον γνήσιον μέλος τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος, ἧς ἀπῆλθεν ἀμέριστον τὴν ἀγάπην καὶ τὴν τιμὴν.

—Ἡ «Νέα Σιών» ἀναφέρει ὅτι ὁ ἐν Ἑλλάδι ἐνεργηθεὶς συμπληρωματικὸς ἔρανος διὰ ποσὸν £ 3.300 πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ τροῦλλου τοῦ Π. Τάφου συνεπληρώθη καὶ διεβιβάσθη εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΣΙΝΑ

Ὁ ἐν Αἰγύπτῳ ἄγγελος ὑπατος ἀρμοστής μεταβάς εἰς ἐπισκεψιν τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Σιναίου ὄρους ἐγένετο δεκτός μετὰ πολλῶν τιμῶν ὑπὸ τοῦ σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Σιναίου κ. Πορφυρίου καὶ τῆς ἀδελφότητος τῆς μονῆς. Ἐψάλλη εὐχαριστήριος δοξολογία ἐπὶ τῇ ἐπισκέψει του καὶ

ἀντηλλάγησαν προσφωνήσεις. Ὁ ἀρμοστής περιηγηθεὶς τὰ ἄξιοθέατα τῆς μονῆς, ἐν ἣ παρέμεινεν ἐπὶ διήμερον, ἀνεχώρησε μετὰ τῆς ἀκολουθίας του προπεμπόμενος ἐν τιμῇ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς συνάξεως.

ΡΩΜΑ-Ἰ-ΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἐν Ἰσπανίᾳ κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς Μεγ. Ἐβδομάδος καὶ τοῦ Πάσχα ἀνεπτύχθη ἔντονος θρησκευτικὴ ἔξαρσις τοῦ λαοῦ, καταπλήξασα τοὺς ἐκλαβόντας τὴν δημοκρατικὴν Ἰσπανίαν ὡς λαβοῦσαν ἀρνητικὴν πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν στάσιν. Μεγαλοπρεπεῖς λιτανεῖαι ὀργανώθησαν εἰς τὰς κυριώτερας ἰσπανικὰς πόλεις, τῶν ὁποίων ἐξῆρχεν ἡ τῆς Σεβίλλης, ἠκολούθησαν δ' αὐτάς καὶ δύο ἐκ τῶν ὑπουργῶν, ὁ τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ὁ τῆς συγκοινωνίας. Τὸ ἐκπληκτικώτερον ὑπῆρξεν οὐτὶ τὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων κατὰ τὰς λιτανεῦσεις ἀνεῖχον κομμουνισταί.

—Ἡ Α. Α. ὁ Πάπας συνέστησεν εἰς τὸν καθολικὸν κλήρον ὅπως χρησιμοποιοῦν μόνον τὸν ἐκ τῆς ἰταλικῆς Σομαλίας λυβανωτὸν εἰς ὃν ἐδόθη τὸ ὄνομα «Βατικανόν» καὶ ὅστις θὰ ἀποτελέσῃ ἐφεξῆς εἰδικὸν τύπον, τὸ ὁποῖον θὰ προτιροῦνται οἱ πιστοὶ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας νὰ ἀναλίσκωσι.

—Ἀπὸ τῆς 3 τρέχοντος Μαΐου μέχρι τῆς 11 Ἰουνίου ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ δουκὸς τοῦ Rohan ἐν Παρισίοις θὰ διοργανωθῇ Ἐκθεσις τῆς γεωτέρας θρησκευτικῆς τέχνης, ἧτις χαρακτηρίζεται ὡς ἐκτάκτως σπουδαία. Τὰ ἐκθέματα θὰ τοποθετηθῶσιν εἰς 35 δωμάτια.

BIBLIA

Ε. Farges, Ὁ προϊστορικὸς ἄνθρωπος, κατὰ μετάφρασιν Νικολ. Γαλανοῦ. Ἀθῆναι 1934.—Ὁ μεταφραστής, γνωστός καὶ ἐξ ἄλλων παλαιότερων ὁμοίων ἐργασιῶν του, ἐκδίδει τὴν ἐνδιαφέρουσαν ταύτην μελέτην τοῦ βραβευθέντος ὑπὸ τῆς Γαλλ. Ἀκαδημίας ἐπιστήμονος, ὡς πρῶτον τεύχος ὁλοκλήρου σειρᾶς ὁμοίων μελετῶν ὑπὸ τὴν γενικὴν ἐπιγραφὴν «Σύγχρονος Ἀπολογητικῆ».

— Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α —

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ἱ. Μητρόπολις Κορινθίας.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 81 τοῦ κωδικοποιηθέντος νόμου 5439 «περὶ ἐνοριακῶν ναῶν ἐφημερίων κ.λ.π.» προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν τοῦ ἐφημερίου τῆς ἐν Περιγαλιῖν ἐνορίας τοῦ ἱεροῦ ναοῦ «ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος» ὅπως ἐντὸς ἐνὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 83 τοῦ ὡς ἄνω νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά, προκειμένου νὰ ἀνακηρῶμεν αὐτοὺς ὑποψηφίους, πρὸς ἐκλογὴν ἐφημερίου τῆς ἐν λόγῳ ἐνορίας. † Ὁ Κορινθίας Δαμασκηνός.

—Καλοῦνται οἱ βουλόμενοι νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν τοῦ ἐφημερίου τῆς ἐν Μελισσίῳ ἐνορίας τοῦ ἱεροῦ ναοῦ «ἅγιος Δημήτριος», ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον 4ην Μαΐου ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 83 τοῦ νόμου 5439 ὀριζόμενα πιστοποιητικά ὅπως ἀνακηρῶμεν τοὺς ὑποψηφίους πρὸς ἐκλογὴν. † Ὁ Κορινθίας Δαμασκηνός.

Ἱ. Μητρόπολις Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας.

Καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα ὅπως ἐντὸς δύο μηνῶν ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 83 τοῦ κωδικοποιηθέντος ἐνοριακοῦ νόμου 5439 ὀριζόμενα πιστοποιητικά, προκειμένου νὰ προβάωμεν εἰς τὴν ἀνακηρῶσιν ὑποψηφίων ἱερέων τῆς χηρευσάσης ἐνορίας τοῦ χωρίου Κουφοπούλου τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας. Ἐν Κυπαρισσίᾳ τῇ 9ῃ Ἀπριλίου 1934. † Ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Ἀνδρέας.

Τύποις «Φοῖνικος», ὁδὸς Σταδίου 44, Ἀθῆναι